

Rapport

Datum: 11 januari 1999

Rapportnummer: 1999/005

Klacht

Op 23 oktober 1997 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw S. te Eindhoven, met een klacht over een gedraging van het huis van bewaring te Roermond en een gedraging van het Ministerie van Justitie. Naar deze gedragingen, die worden aangemerkt als gedragingen van de Minister van Justitie, werd een onderzoek ingesteld. Op grond van de door verzoekster verstrekte gegevens werd de klacht als volgt geformuleerd:

Verzoekster, wier echtgenoot sedert 4 juni 1997 gedetineerd was en bij wie op 8 augustus 1997 een hernia aan de rug werd geconstateerd waarvoor een operatie noodzakelijk werd geacht, klaagt erover dat het huis van bewaring te Roermond haar echtgenoot niet in de gelegenheid heeft gesteld deze operatie in een gewoon ziekenhuis te laten ondergaan, maar hem daartoe heeft geplaatst op de wachtlijst van het Penitentiair Ziekenhuis te 'sGravenhage. Hij heeft daardoor naar haar mening onnodig lang hinder ondervonden van deze aandoening. Tevens klaagt verzoekster over de vooringenomen en onjuiste reactie van een verpleegkundige in het huis van bewaring te Roermond toen zij informeerde hoe lang het nog kon duren voordat haar man aan zijn hernia geopereerd kon worden. Voorts klaagt zij erover dat de inrichtingsarts, blijkens een mededeling van deze arts aan haar echtgenoot, pas heeft willen instemmen met een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis, op het moment dat deze arts kennis had gekregen van de inhoud van het strafrechtelijk vonnis dat op 24 september 1997 was uitgesproken tegen haar echtgenoot. Tot slot klaagt verzoekster over de duur van de afhandeling door het Ministerie van Justitie van een inmiddels toegewezen verzoek tot strafonderbreking.

Achtergrond

Zie bijlage

Onderzoek

In het kader van het onderzoek werd de Minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van

de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd twee betrokken ambtenaren, waaronder de betrokken inrichtingsarts, de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen over en weer de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Verzoekster maakte van deze gelegenheid geen gebruik. Tevens werd de minister en de betrokken inrichtingsarts een aantal specifieke vragen gesteld. Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De Minister van Justitie deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. Verzoekster

gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. De feiten 1. Op 10 oktober 1997 diende verzoeksters echtgenoot, die sinds 4 juni 1997 was gedetineerd in het huis van bewaring te Roermond, en die op 24 september 1997 was veroordeeld tot een gevangenisstraf op grond waarvan hij op 30 januari 1998 in vrijheid zou worden gesteld, een schriftelijk verzoek om strafonderbreking in bij het Ministerie van Justitie. In zijn verzoek gaf hij aan dat hij door de hernia dusdanig hulpbehoevend was dat hij in het huis van bewaring niet normaal kon functioneren. In zijn verzoek was te dier zake het volgende opgenomen:

"Door verlamningsverschijnselen kan ik niet lopen. Zelfs met behulp van krukken kan ik me nauwelijks voortbewegen. Hierdoor heb ik problemen bij bijvoorbeeld: het aannemen van medicijnen (het lopen naar de celdeur), het indien het nodig mocht zijn - alarmeren van de bewaarders in geval van nood, mijn persoonlijke en materiele hygiëne op peil te houden, het naar huis telefoneren. Dit alles belast mij ook psychisch erg zwaar".

2. Verzoekers raadsman had de inrichtingsarts op 29 september 1997 verzocht om haar advies met betrekking tot het verzoek om strafonderbreking, nadat zij op een eerder verzoek van 28 augustus 1997 afwijzend had gereageerd. In haar advies aan de advocaat, waarvan zij een afschrift zond aan de directie van het huis van bewaring te Roermond, schreef de arts onder meer het volgende:

"Naar aanleiding van Uw schrijven dd. 29 september 1997, waarin U vraagt om mijn standpunt betreffende de vraag of het medisch

wenselijk is dat dhr. S. (verzoeksters echtgenoot; N.o.) in aanmerking komt voor een strafonderbreking, mijn visie in dezen. Voordat ik u mijn advies geef wil ik toch nog enkele zaken op een rijtje zetten. Dhr. S. heeft al jaren rugklachten. De progressie van deze klachten in het Huis van Bewaring leidde tot poliklinisch onderzoek door neuroloog, Drs. G. (op 8 augustus 1997; N.o.), en neurochirurg, Drs. Sa., beiden verbonden aan het Laurentius te Roermond. De neurochirurg stelde geen operatie indicatie, het klinisch beeld, de zeer uitgebreide en hevige klachten konden niet in samenhang worden gebracht met de afwijkingen welke zichtbaar waren op de MRI (computerfoto wervelkolom). Dhr. S. werd aangemeld voor opname in het Penitentiair Ziekenhuis te Scheveningen, de reden hiertoe was niet een eventuele operatie maar de mogelijkheid patiënt klinisch te observeren en tot een betere en meer adequate pijnstilling te komen. Helaas is momenteel het Penitentiair Ziekenhuis overbelast en is een opname op korte termijn niet realiseerbaar. Voorts werd getracht cliënt over te plaatsen naar een ander Huis van Bewaring, alwaar de omstandigheden, in Roermond zijn er geen sanitaire voorzieningen in de cel, beter zijn. Tot op heden heeft deze overplaatsing niet plaatsgevonden, cliënt werd door het Huis van Bewaring te Den Bosch afgewezen. Het mag duidelijk zijn dat de aard en ernst van cliënt's klachten moeilijk verenigbaar zijn met de objectieve gegevens, een en ander zal ook

samenhangen met de emotionele problemen van dhr.S. met z'n detentie. Behandeling van de aandoening van dhr. S. is binnen detentie niet anders dan het buiten detentie zou zijn. Echter ik acht het niet wenselijk dat dhr. S. nog langer in het Huis van Bewaring te Roermond verblijft, en wel i.v.m. de omstandigheden in deze richting, het ontbreken van sanitaire voorzieningen op cel."

3. Op 23 oktober 1997 werd positief beslist op het verzoek om strafonderbreking. De straf van verzoeksters echtgenoot werd voor de duur van twee maanden onderbroken.

B. Standpunt verzoekster

1. Het standpunt van verzoekster staat samengevat weergegeven onder **KLACHT**.. In het verzoekschrift van 21 oktober 1997 gaf verzoekster onder meer nog het volgende aan: "Mijn man verblijft sedert 4 juni in het Huis van bewaring in Roermond. Na enkele weken in detentie gezeten te hebben, kreeg hij rugklachten, en tevens last van zijn linkerbeen. De arts van het huis van bewaring liet hem onderzoeken door een neuroloog in het ziekenhuis van Roermond. Deze stelde een hernia vast en verzocht de arts een opname te regelen in het gevangenisziekenhuis in Scheveningen, om een operatie te ondergaan. Na twee weken nam ik contact op met de medische dienst van het huis van bewaring om te vragen hoe lang dit nog ging duren. Daar werd mij letterlijk meegedeeld:

"Moet u eens luisteren mevrouw, toevallig kom ik zelf ook uit Brabant en daar heb ik ook een kennis met hernia, en die moet ongeveer 4 maanden wachten, dus uw man ook!!" (...)

Ik heb toen zelf geïnformeerd bij verschillende ziekenhuizen in de regio, en wat bleek.

Catharina ziekenhuis wachttijd ± 6 weken St. Anna ziekenhuis Geldrop ± 2 weken. Mijn man had ondertussen al uitvalverschijnselen aan zijn been, en heeft moeten voorkomen in de rechtbank op krukken (10 september 1997; N.o.). Hij heeft al die tijd moeten staan, omdat zitten niet mogelijk was voor hem." Voorts gaf verzoekster in haar verzoekschrift aan dat de inrichtingsarts van het huis van bewaring pas had willen meewerken aan een verzoek om strafonderbreking nadat de uitspraak van de strafrechter met betrekking tot haar echtgenoot bekend was:

"Want misschien had mijn man wel iemand vermoord, of een bank overvallen, en dan kon ze natuurlijk geen handtekening zetten onder een verzoek hem naar huis te laten gaan.

Maar nu zijn straf nog maar 4 maanden is kan het wel!!"

C. Standpunt Minister van Justitie

1. De Minister van Justitie deelde in haar reactie van 20 januari 1998 op de klacht van verzoekster onder meer het volgende mee:

"Verzoekster, wier echtgenoot (...) sedert 4 juni 1997 gedetineerd was en bij wie op 8 augustus een hernia geconstateerd zou zijn, waarvoor een operatie noodzakelijk werd geacht, klaagt erover dat de directie van het Huis van Bewaring te Roermond haar echtgenoot niet in de gelegenheid heeft gesteld deze operatie in een gewoon ziekenhuis te laten ondergaan, maar hem daartoe geplaatst heeft op de wachtlijst van het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage. Haar echtgenoot heeft daardoor naar haar mening onnodig lang hinder ondervonden van deze aandoening. Uit de mij verstrekte inlichtingen is mij gebleken dat de directie van het Huis van Bewaring te Roermond haar opstelling in deze

zaak heeft bepaald aan de hand van de adviezen van de inrichtingsarts. Ik acht dit verantwoord aangezien het de medische noodzaak van operatief ingrijpen betrof. Voor het standpunt van de inrichtingsarts verwijs ik u naar de brief van 19 december 1997 aan u van de huisarts Sm. (zie hierna onder D; N.o.), waarin zij onder meer het volgende aangeeft. De neurochirurg stelde dat op het moment van onderzoek op 4 september 1997, er geen reden was om operatief in te grijpen. Mevrouw Sm. zegt vervolgens:

"De heer S. werd op 2 september 1997 aangemeld voor opname in het penitentiair ziekenhuis te Scheveningen. De aanleiding tot dit opnameverzoek was in eerste instantie om de heer S. aldaar te laten onderzoeken door een neurochirurg, welke zou moeten beslissen over wel of niet operatief ingrijpen. Indien er een operatie indicatie zou worden gesteld zou patiënt eventueel aldaar worden geopereerd. Echter patiënt werd door ondergetekende op 4 september met spoed verwezen naar de neurochirurg te Roermond, en wel omdat de klachten van de heer S. acuut toenamen. Nadat de neurochirurg te Roermond operatief ingrijpen op dat moment niet noodzakelijk achtte veranderde de reden betreffende het opnameverzoek in het penitentiair ziekenhuis. Ik vond opname nog steeds noodzakelijk en wel omdat het de mogelijkheid bood patiënt klinisch te observeren en tot een betere en meer adequate pijnbestrijding te komen. Behandeling van de aandoening van de heer S. is binnen detentie niet anders geweest, c.q. verlopen dan dat deze buiten detentie zou zijn." (...) Uit de reactie van mevrouw Sm. blijkt dat er ten tijde van het verblijf van de heer S. in het Huis van Bewaring geen indicatie werd gesteld om hem operatief te behandelen. Verzoekster klaagt tevens over de vooringenomen en onjuiste reactie van een verpleegkundige in het Huis van Bewaring te Roermond toen zij informeerde hoe lang het nog kon duren voordat haar man aan zijn hernia geopereerd kon worden. (...) Hij heeft op mijn verzoek om inlichtingen per brief van 9 januari jl. gereageerd, waarbij hij het volgende aangeeft:

"Mevrouw S. heeft mij inderdaad gebeld met deze vraag. Dat op dat moment een operatie helemaal niet aan de orde was, daar ben ik in het geheel niet op ingegaan. Wat ik mevrouw S. wel duidelijk heb proberen te maken is dat haar man, nu hij op dit moment gedetineerd is, niet gediscrimineerd wordt ten opzichte van anderen die niet in detentie verblijven. Ik heb dit duidelijk proberen te maken door het voorbeeld aan te

halen van een kennis van mij, die ook een hernia had op dat moment en dat hij verwezen was naar een neuroloog, waardoor hij lange tijd moest wachten, voordat hij daar voor het eerst terecht kon. Voor wat betreft mijn vooringenomenheid wil ik zeggen dat ik in plaats van vooringenomen haar juist uit heb willen leggen dat haar man niet gediscrimineerd wordt. Het verbaast mij dan ook enorm dat zij dat op deze manier uitlegt. Voor wat betreft de onjuiste reactie kan ik alleen maar mededelen dat de informatie over mijn kennis juiste informatie is, zoals ik deze van hem heb gehoord." Uit deze informatie blijkt mij niet van een onheuse opstelling van de verpleegkundige jegens mevrouw S. Vervolgens klaagt verzoekster erover dat de inrichtingsarts, blijkens een mededeling van deze arts aan haar echtgenoot, pas heeft willen instemmen met een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis, op het moment dat deze arts kennis had gekregen van

de inhoud van het strafrechtelijk vonnis dat op 24 september 1997 was uitgesproken tegen haar echtgenoot. Ik verwijs u voor een reactie hierop naar de brief van 19 december 1997 van de inrichtingsarts mevrouw Sm., waarin zij duidelijk aangeeft dat de advocaat van de heer S. haar op 28 augustus 1997 gevraagd heeft advies te geven inzake een mogelijke strafonderbreking. Zij vond een strafonderbreking medisch niet noodzakelijk:

"Op dat moment was het onderzoek met betrekking tot de klachten van de heer S. nog niet voltooid en achtte ik, mede gezien de aard van de klachten een strafonderbreking niet noodzakelijk. Op 29 september volgde een hernieuwd verzoek van de advocaat. De progressie van de klachten, de onvoldoende reactie op diverse pijnstillers, alsmede de omstandigheden in het Huis van Bewaring te Roermond, met name het ontbreken van sanitaire voorzieningen op de cel, leidden ertoe dat ik op medische gronden een strafonderbreking heb gesteund". Vervolgens schrijft mevrouw Sm. dat het beklag voor een groot deel gebaseerd is op het feit dat de heer S. niet in de gelegenheid werd gesteld in een regulier ziekenhuis geopereerd te worden. De arts heeft in dezelfde brief van 19 september 1997 te kennen gegeven dat er ten tijde van het verblijf van de heer S. in het Huis van Bewaring geen indicatie werd gesteld hem operatief te behandelen. De inrichtingsarts mevrouw Sm. gaat tenslotte in op het onderdeel van de klacht, waarin gesteld wordt dat zij pas heeft willen

instemmen met een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis, op het moment dat zij kennis had gekregen van de inhoud van het strafrechtelijk vonnis dat op 24 september 1997 was uitgesproken tegen haar echtgenoot. In haar brief van 19 december 1997 reageert zij als volgt (zie hierna onder D.; N.o). (...) De reactie van mevrouw Sm. behoeft mijns inziens geen nadere toelichting. Tot slot klaagt verzoekster over de duur van de afhandeling door het Ministerie van Justitie van een - inmiddels toegewezen - verzoek tot strafonderbreking. Per fax d.d. 15 oktober 1997 is aan het Ministerie van Justitie verzocht om de heer S. strafonderbreking te verlenen in verband met zijn gezondheid. Op 23 oktober 1997 is de inrichting telefonisch gemachtigd om aan de heer S. een strafonderbreking te verlenen voor een periode van twee maanden. Aanleiding voor deze strafonderbreking was gelegen in het feit dat de reeds aanwezige rugklachten van de heer S. in hevigheid waren toegenomen. (...) De aan de heer S. verleende strafonderbreking had niet tot doel het ondergaan van een operatie (...). De klacht over de duur van de afhandeling door het Ministerie van Justitie van een verzoek tot strafonderbreking acht ik gezien bovenstaande niet gegrond. De directie van de inrichting is tevens in de gelegenheid gesteld om op de klacht van mevrouw S. te reageren. De directie heeft per brief van 22 december 1997 gereageerd. Uit de reactie blijkt dat noch door de heer S., noch door diens echtgenoot, mevrouw S., noch door de advocaat van de heer S. aan de directie gevraagd is de heer S. in de gelegenheid te stellen een operatie voor een hernia aan de rug te mogen ondergaan in een gewoon ziekenhuis. Voor de inhoudelijke kant van de zaak wordt verwezen naar de inrichtingsarts mevrouw Sm. (...) Gezien bovenstaande acht ik de verschillende onderdelen van de klacht van mevrouw S. ongegrond en zie ik geen aanleiding om enigerlei maatregel of actie ten behoeve van

verzoeksters echtgenoot te treffen."

2. Bij de reactie van de Minister van Justitie bevond zich een aantal bijlagen.

2.1. In een (ongeadresseerde) brief van 6 september 1997 van de inrichtingsarts die zij in verband met een voorgenomen overplaatsing van verzoeksters echtgenoot schreef, staat onder meer het volgende:

"Cliënt (verzoeksters echtgenoot; N.o.) is momenteel ziek en behoeft strikte bedrust. De omstandigheden in deze inrichting (ontbreken van sanitair op cel) zijn ongeschikt voor deze bedlegerige patiënt. Gaarne overplaatsing naar een "meer geschikte omgeving"."

2.2. In een selectieadvies van 15 oktober 1997 met betrekking tot verzoeksters echtgenoot van de penitentiair directeur van het huis van bewaring te Roermond staat vermeld dat de Penitentiaire inrichtingswerkers het volgende over verzoeksters echtgenoot hadden meegedeeld:

"Soms is hij wel eens emotioneel vanwege zijn pijnklachten als gevolg van een mogelijke hernia. Hij probeert zich groot te houden en het beste te maken van de situatie waarin hij verkeert. In de omgang met zijn lotgenoten stelt hij zich sociaal op. In de groep wordt hij volledig geaccepteerd en zijn lotgenoten bezoeken hem regelmatig op cel daar hij meestal de gehele dag in bed ligt vanwege zijn lichamelijke klachten. Hij neemt geen deel aan de geboden activiteiten daar hij onvoldoende mobiel is en de gehele tijd pijn schijnt te hebben. Vanwege de slechte mobiliteit slaapt hij vaak in de kleren die hij overdag draagt. De reiniger onderhoudt zijn cel daar hij hiertoe zelf niet in staat is. Het uit- en aankleden gaat moeilijk vanwege de pijn. De persoonlijke en materiële verzorging hebben duidelijk te lijden onder zijn klachten. Gemaakte afspraken komt hij na en hij behoeft niet gecorrigeerd te worden. De man is makkelijk te hanteren en zijn herniaklachten maken een zielig hoopje mens van hem welke gebukt gaat onder zijn lichamelijke klachten. Een dringende behandeling van de klachten is noodzakelijk om hem echt detentiegeschikt te maken..."

Voorts bevat dit selectieadvies onder meer nog de volgende passages:

"Arbeid:

Betrokkene mag vanwege medische klachten niet werken. (...) Med.Dienst:

De inrichtingsarts adviseert om betrokkene met spoed over te plaatsen naar een inrichting waar in voldoende sanitaire voorzieningen op cel aanwezig zijn i.v.m. zijn ernstige rugklachten. (...) Dienstverlening:

Betrokkene heeft uitgebreide medische klachten. Hij kan zich moeilijk voort bewegen en derhalve op het vlak geplatst. Eerder in de detentie is gevraagd om betrokkene over te plaatsen naar

een andere inrichting waarbij sprake is van een cel met toilet en wasvoorziening. In onze inrichting is dit niet voorhanden en dit maakt de detentie van betrokkene alhier extra moeilijk hetgeen zijn oorsprong vindt in de medische klachten. Betrokkene staat op de wachtlijst voor plaatsing in het penitentiair ziekenhuis. Betrokkene heeft herniaklachten. Hulpverlening:

(...) Cliënt heeft geen duidelijke hulpvraag. Hij is vaker gedetineerd geweest. De detentie

valt hem deze keer erg zwaar vanwege lichamelijke klachten."

2.3. In een ambtsbericht van de penitentiair directeur van het huis van bewaring te Roermond aan de Dienst Justitiële inrichtingen van het Ministerie van Justitie van 16 oktober 1997 staat onder meer het volgende vermeld:

"Betrokkene vertoont ernstige herniaklachten en hij beweegt zich met moeite voort op twee aan hem ter beschikking gestelde krukken. Hij is aangemeld voor plaatsing in het Penitentiair Ziekenhuis maar opname is niet binnen afzienbare tijd te verwachten aldus het Penitentiair Ziekenhuis. De inrichting is ongeschikt om gedetineerden te herbergen welke niet mobiel zijn. De cellen zijn niet uitgerust met een toilet en wastafel. Betrokkene is hierdoor niet in staat zichzelf adequaat te kunnen verzorgen. In een eerder stadium is geprobeerd betrokkene over te plaatsen naar een andere inrichting waarin wel voldoende facilitaire mogelijkheden aanwezig zijn, doch dit heeft geen resultaat opgeleverd. De huisarts van de inrichting adviseert om betrokkene inderdaad een strafonderbreking toe te kennen zodat hij thuis adequaat verzorgd kan worden en voldoende medische hulp kan krijgen teneinde weer volledig detentiegeschikt te worden. (...). Ik adviseer U dan ook om positief te beschikken m.b.t. de gevraagde executieonderbreking voor de duur van 2 maanden."

2.4. In een ambtsbericht van 22 december 1997 van de Algemeen directeur van de penitentiaire inrichtingen te Roermond aan het Ministerie van Justitie staat onder meer het volgende:

"Er is noch door dhr. S., noch door diens echtgenote, mw. S., noch door de raadsman van dhr. S., aan de directie gevraagd hem in de gelegenheid te stellen een operatie voor een hernia aan de rug te mogen ondergaan in een gewoon ziekenhuis."

D. Reactie inrichtingsarts

De inrichtingsarts deelde de Nationale ombudsman bij brief van 19 december 1997 in reactie op de klacht onder meer het volgende mee:

"Het spijt me oprecht, dat de familie S. meent beklag te moeten doen over de gang van zaken t.a.v. de behandeling van dhr. S. Voordat ik U mijn reactie geef op het beklag van mw. S. wil ik, ter verduidelijking, enkele relevante zaken op een rijtje zetten. Dhr. S. heeft al jaren rugklachten. De progressie van deze klachten tijdens zijn verblijf in het huis van bewaring leidde tot poliklinisch onderzoek door neuroloog, drs. G., en neurochirurg, drs. Sa., beiden verbonden aan het Laurentius ziekenhuis te Roermond. De neuroloog achtte neurochirurgische consultatie aangewezen. De neurochirurg stelde dat er op het moment van onderzoek, 4 september 1997, géén reden was om operatief in te grijpen, het klinische beeld, de zeer uitgebreide en hevige klachten konden niet in samenhang worden gebracht met de afwijkingen welke zichtbaar waren op de MRI (computerfoto van de wervelkolom). Er werd een conservatieve behandeling, d.w.z. niet opereren, noodzakelijk geacht, welke bestaat uit rust, nb. géén strikte bedrust en pijnstilling. Dhr. S. werd 2 september 1997 aangemeld voor opname in het penitentiair ziekenhuis te Scheveningen. De aanleiding tot dit opname-verzoek was in eerste instantie om dhr. S. aldaar te laten onderzoeken door een neurochirurg, welke zou moeten beslissen over wel of niet operatief ingrijpen. Indien er een operatie indicatie zou worden gesteld zou patiënt eventueel aldaar worden

geopereerd. Echter patiënt werd door ondergetekende op 4 september 1997 met spoed verwezen naar de neurochirurg te Roermond, en wel omdat de klachten van dhr. S. acuut toenamen. Nadat de neurochirurg te Roermond operatief ingrijpen op dat moment niet noodzakelijk achtte veranderde de reden betreffende het opname-verzoek in het penitentiair ziekenhuis. Ik vond opname nog steeds noodzakelijk en wel omdat het de mogelijkheid bood patiënt klinisch te observeren en tot een betere en meer adequate pijnstilling te komen. Behandeling van de aandoening van dhr. S. is binnen detentie niet anders geweest, c.q. verlopen, dan dat deze buiten detentie zou zijn. De advocaat van dhr. S. heeft mij op 28 augustus gevraagd een advies te geven betreffende een mogelijke strafonderbreking. Op dat moment was het onderzoek m.b.t. de klachten van dhr. S. nog niet voltooid en achtte ik, mede gezien de aard van de klachten, een strafonderbreking niet medisch noodzakelijk. Op 29 september volgde een hernieuwd verzoek van de advocaat. De progressie van de klachten, de onvoldoende reactie op diverse pijnstillers, alsmede de omstandigheden in het huis van bewaring te Roermond,

met name het ontbreken van sanitaire voorzieningen op de cel, leidden ertoe dat ik op medische gronden een strafonderbreking heb gesteund. Het beklag stoelt voor een groot deel op het feit dat dhr. S. niet in de gelegenheid werd gesteld in een regulier ziekenhuis geopereerd te worden. Bovenstaande geeft aan dat er ten tijde van zijn verblijf in het huis van bewaring géén indicatie werd gesteld dhr. S. operatief te behandelen. Voorts wil ik reageren op het onderdeel van de klacht welke betrekking heeft op mijn persoon. Ik zou pas hebben willen instemmen met een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis na kennisneming van het vonnis. Ten eerste is het niet mijn taak in te stemmen met een strafonderbreking, dat ligt in handen van de rechter, mijn rol in deze is enkel adviserend. Voorts was er mijn inziens géén reden voor een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis, immers is er ten tijde van verblijf in het huis van bewaring géén operatie indicatie gesteld. Op het verzoek van de advocaat dd 29 september 1997 heb ik positief gereageerd. Inderdaad heb ik enkele dagen voor de uitspraak van het vonnis met dhr. S. besproken dat als dit voor hem zou betekenen dat hij nog langere tijd in het huis van bewaring moest verblijven ik een verzoek tot strafonderbreking medisch zou ondersteunen."

E. Getuigenverklaringen

Bij brief van 29 januari 1998 deed verzoekster de Nationale ombudsman getuigenverklaringen toekomen van twee medegedetineerden van verzoeksters echtgenoot in de onderhavige periode. Medegedetineerde Se. had verzoekster en haar echtgenoot op 14 november 1997 onder meer het volgende laten weten:

"Beste mevrouw S.

. (verzoeksters echtgenoot: N.o.) heeft tegenover mij gezeten. Toen hij helemaal niet meer de trap op kon, is hij hier beneden overgeplaatst. Beneden hebben wij ons allen bemoeid een goede collega te zijn voor hem. S. is dikwijls bezig geweest voor strafonderbreking hier. Ik geloof dat hij overal wel 10x geweest is. Iedere keer zei hij tegen mij, ik geloof nu lukt het. (...) Het lopen hier werd met de dag slechter. De laatste weken liep er dikwijls

iemand van ons mee tot aan de telefooncel, of tot aan de WC. Ook naar de bezoekszaal lopen was een zwaar kruis. Hij sleepte zich letterlijk op een been door de gang. Ook heb ik het meerdere keren meegemaakt dat hij op lag, en huilde van de pijn. Eens zei hij tegen mij: (...) ik hou dat niet lang meer vol, ik draai er

van door. Zelfs de bewaarders hier vonden het een hopeloze toestand. Ik geloof als het aan de bewaarders gelegen had, dan was hij zeker 8 weken eerder thuis geweest. Maar zoals S. zei werd alles vanuit Den Haag beslist. (...)

. kon de laatste weken (6-8 weken) echt helemaal niets. Hij moest staande eten, zitten kon hij helemaal niet. Als de deur van zijn cel open was, had hij meestal aanspraak van de een of andere medegedetineerde. De ene deed afwassen, de andere maakte koffie, de cel poetsen, de po leegmaken, water halen voor de nacht etc. etc. Wij konden hem met alles helpen, maar met een ding waren wij machteloos, nml. van de pijn en van de bezopen situatie afhelfen konden wij niet. De 'macht' was naar horen zeggen in Den Haag. Het is ook te begrijpen als je lichamelijk zo slecht bent, dat het geestelijk ook slechter wordt. Dit is (was) het onmenselijkste wat ik ooit in mijn leven meegemaakt heb. (...) Ik wens jou (S.; N.o.) dat je vlug opgenomen wordt in Geldrop, verder als het zover is een goede genezing na de operatie." Medegedetineerde B. had verzoekster op 2 december 1997 onder meer het volgende laten weten:

"Hier een kleine getuigenverklaring omtrent de gang van zaken rondom uw man S. Ik weet niet meer precies wanneer uw man binnenkwam in het H.v.B. te Roermond. Maar al kort na zijn binnenkomst begon'ie al een beetje te trekken met zijn been en begonnen zich de klachten te manifesteren Met dit gegeven wordt de dokter geraadpleegd. Wat zich daar heeft afgespeeld in het begin weet ik natuurlijk niet, dit ook omdat het toen nog niet ernstig was natuurlijk. Naarmate de klachten ernstiger werden, werd besloten S. krukken te geven en pijnstillers en allerlei theorieën deden de ronde tussen S. en de inrichtingsarts wat het nou precies was. Er werd natuurlijk niets mee opgeschoten, en aangezien S. op de 1e ring zat, was het steeds weer een martelgang om te zien hoe S. zich de trap op wurgde, zijn been begon steeds meer pijn te doen en ook de rugklachten lieten zich meer gelden. Na enige tijd werd besloten om S. naar beneden te plaatsen omdat hij de trap niet meer op kon wegens de pijn die dat teweegbracht. En let op: nog steeds wist men niet precies wat er aan de hand was, en maar naar de dokter gaan en maar pillen slikken. Weer een tijd later werd dan eindelijk besloten om S. door te verwijzen naar het ziekenhuis om foto's te maken. Rond dit tijdstip kon S. zich dus bijna helemaal niet meer normaal bewegen. Zitten was er niet meer bij, alleen nog staan en met veel pijn en moeite ging hij toch nog steeds een halfuurtje mee naar buiten luchten om toch maar dat dierbare halfuurtje frisse lucht te mogen genieten (en ik kan u verzekeren dat dit met menige pijn en traan geschiedde). Met een stok tussen de benen en handboeien om (alsof'ie weglopen kon) werd hij vervoerd naar het ziekenhuis te Roermond om foto's te maken. Aldaar werd een 3-dubbele hernia geconstateerd en er zou met spoed een operatie volgen mits dit te verwezenlijken was in het ziekenhuis te Roermond of Scheveningen. Alles goed en wel, toen begon het touwtrekken pas goed. Niet ten bate van S., maar ten bate ja, van wie eigenlijk?

. 's situatie begon zich dramatisch te verslechteren. Hij kon helemaal niet meer lopen: met andere woorden bedziek. Nou moet u wel bedenken dat de cellen in Roermond geen toiletten en lopend water bezitten. Alles is buitendeur als het ware, maar niemand van de inrichting die zich daar om bekommerde. Hij werd gewoon aan zijn lot overgelaten met zijn pijn en ellende. Als wij er niet waren geweest (medegevangenen) om hem water te regelen en zijn pispot te legen was de ellende nog groter geweest. Desalniettemin was dat sowieso een onmenselijke situatie en waar ik mij nog het meeste aan ergerde was wel de dokter. Zij is nog niet één keer bij S. langs geweest om te kijken hoe het met hem ging maar werd steeds maar weer opgeroepen om bij haar langs te komen. Schandalig zoals dit in zijn werk ging, en steeds maar weer nieuwe pillen en steeds maar weer werd S. aan het lijntje gehouden met de mededeling "we zijn met je bezig." Ja, aan mijn hoela, afgescheept werd hij. Toen werd hem gezegd dat hij misschien overgeplaatst zou worden naar een inrichting met toilet en stromend water. Helaas dit ging ook niet door want niemand wilde hem hebben met zijn problemen. (...) Maar in de tussentijd verergerde de situatie zich en daarmee de ellende voor S. Bureaucratische ideotie als informatie over de situatie van A naar B moest, en dit kon volstaan rechtstreeks met een telefoontje, maar nee hoor, via de dokter naar Scheveningen naar Den Haag, dan terug naar Roermond naar de advocaat en via de advocaat naar de officier van justitie. Nu vraag ik mij toch af: zijn patiënten in de gevangenis geen mensen meer, maar een velletje papier dat over en weer gestuurd wordt (wat weer enkele weken tijdsbeslag). Ondertussen verslechterde de situatie zich met S. Ik ben de tel kwijtgeraakt dat ik S. huilend aantrof in zijn cel en het allemaal moeilijk aankon (en dit voor een kleine simpele dief. Eén ding kan ik u verzekeren: dit is de laatste keer dat S. nog eens op het dievenpad gaat). En niemand van de directie of medische dienst die poolshoogte kwam nemen hoe dat het met hem ging. Opgeroepen dat werd hij steeds maar weer om weer één of ander onzinverhaal aan te horen, meer pillen, rood geel blauw. Al ben ik een crimineel, dan weet ik toch wel dat hier iets goed fout zit, grofweg schandalig."

F. Vragen aan de Minister van Justitie en de daarop gegeven antwoorden. Bij brief van 11 februari 1998 stelde de Nationale ombudsman de Minister van Justitie een aantal vragen.

1.1. De reactie van 27 april 1998 van de Minister van Justitie, waarin deze vragen zijn herhaald, luidt onder meer als volgt:

"1. Welke stappen zijn ondernomen om verzoeker in een voor hem geschikte omgeving te plaatsen? Uit de brief van 5 maart 1998 van de directie van de Penitentiaire Inrichtingen (P.) Roermond blijkt het volgende. "Er is door het Bureau Sociale Dienstverlening (BSD) contact opgenomen met het Rayonbureau Zuid met het verzoek de heer S. over te plaatsen naar een inrichting met voldoende faciliteiten, o.a. toilet en wastafel op cel. Aan het Rayonbureau is ook gemeld dat de heer S. was aangemeld voor het Penitentiaire Ziekenhuis. Het Rayonbureau is toen op zoek gegaan naar een meer geschikte omgeving. Korte tijd later nam de P.I. "De Leuvense Poort" te Den Bosch contact met onze inrichting op voor een eventuele overplaatsing".

2. Wat was de reden dat deze inspanningen geen resultaat hebben opgeleverd? Uit de brief van 5 maart 1998 van de directie van de P.I. Roermond blijkt het volgende:

"Dat de inspanningen geen resultaat hebben opgeleverd heeft te maken met het volgende. Er is contact geweest tussen de medische dienst van de P.I. "De Leuvense Poort" en de medische dienst van de P.I. Roermond. De P.I. "De Leuvense Poort" heeft op basis van dat contact geconcludeerd dat dhr. S. op korte termijn naar het Penitentiaire Ziekenhuis zou gaan. De P.I. "De Leuvense Poort" besloot daarop dhr. S. niet op te nemen". De inrichtingsdirectie is verzocht, voor zover dat mogelijk en na te gaan is, een nadere toelichting te geven op het antwoord van vraag 2. Uit de contacten tussen de medische dienst en het Penitentiaire Ziekenhuis blijkt (...):

"Van de zijde van het Penitentiaire Ziekenhuis werd er op gewezen dat er een wachttijd van 6 tot 8 maanden was voor een normale opname. Indien sprake zou zijn van een indicatie voor een spoedopname zou de wachttijd ongeveer 2 weken zijn". (...)

3. Zijn er maatregelen genomen om het verblijf van verzoeker in de volgens de inrichtingsarts- voor hem ongeschikte omgeving beter mogelijk te maken? Zo ja, welke maatregelen waren dat en op welk moment werden zij genomen? Zo nee, waarom niet? In de brief van 5 maart 1998 van de directie van de P.I. Roermond is daaromtrent het volgende opgenomen:

"Ja, er zijn maatregelen genomen om het verblijf van verzoeker beter mogelijk te maken. Op de eerste plaats werd betrokkene intern overgeplaatst naar de begane grond. Daarbij werd in zijn bed een plank gemonteerd en kreeg hij extra kussens op bed. Op medische indicatie werd aan dhr. S. een hoge dosis pijnstillers verstrekt. Ook bleef de celdeur steeds open en bovendien werd betrokkene zeer intensief begeleid, zowel fysiek als psychisch, door de vlakbewaarder. Betrokkene werd ook zeer frequent begeleid naar de medische dienst".

4. Op welke wijze heeft de omstandigheid dat een beter geschikte verblijfplaats ten behoeve van verzoeker nodig was meegespeeld bij de beslissingen omtrent het door verzoeker aangevraagde verlof? Uit de brief van 5 maart 1998 van de directie van de P.I. Roermond blijkt:

"Voor zover na te gaan heeft verzoeker niet verzocht om verlof, maar wel om een executie-onderbreking. De beslissing omtrent een executie-onderbreking ligt niet bij de P.I. Roermond, maar bij de departementale Individuele Detentie- en Beveiligingszaken. Wel hebben wij vanuit de P.I. Roermond positief geadviseerd. Daarbij heeft de omstandigheid dat een beter geschikte verblijfplaats nodig was een rol gespeeld". Uit de bijgevoegde nota van 27 maart 1998 van het hoofd van het Bureau Individuele Medische Advisering (BIMA) blijkt onder punt 1. dat BIMA eerst bij deze kwestie betrokken is toen op 16 (moet zijn 15) oktober 1997 het verzoek om strafonderbreking, c.q. executie-onderbreking werd ingediend:

"Op grond van de, bij de aanvraag gevoegde gegevens van de inrichtingsarts, werd dezelfde dag geadviseerd 2 maanden strafonderbreking toe te staan". (...)

5. Is op enig moment overwogen verzoeker in een ander ziekenhuis te doen opnemen, gezien de wachttijd van het Penitentiaire Ziekenhuis? Is in dat verband een vergelijking

gemaakt tussen deze wachtlijst en die van reguliere ziekenhuizen in de omgeving van het Huis van Bewaring? U verwijst in dit verband naar uw rapport 97/243. Uit de brief van 5 maart 1998 van de directie van P.I. Roermond blijkt:

"Voor deze vraag wil ik u verwijzen naar de verklaring van de toenmalige inrichtingsarts, mw. Sm., d.d. 19 december 1997 (zie hiervoor onder D; N.o.). Mw.Sm. stelt daarin dat er géén reden was voor een strafonderbreking ten behoeve van een operatie in een gewoon ziekenhuis, omdat ten tijde van het verblijf van dhr. S. in de P.I. Roermond geen operatie-indicatie gesteld was". (...) Aan het hoofd van het BIMA is de vraag voorgelegd welke rol hij speelt bij vergelijking wachtlijsten reguliere ziekenhuizen en de wachtlijst voor het Penitentiaire Ziekenhuis. Uit de nota van 27 maart 1998 blijkt:

"De wachtlijst voor opname in het Penitentiaire Ziekenhuis wordt door voornoemd ziekenhuis zelf bijgehouden. BIMA heeft hierin sedert ongeveer 1 jaar geen invloed op of inzicht in". Naar aanleiding van een telefonisch contact dat ik had met een van de hoofdverpleegkundigen van het Penitentiaire Ziekenhuis werd de wachttijd (respectievelijk 6-8 maanden bij normale opname en 2 weken bij spoedopname) zoals die genoemd is bij de beantwoording van vraag 2 bevestigd. Voor nadere informatie omtrent de medische zorg van dhr. S. verwijs ik naar de brief van de inrichtingsdirectie van P.I. Roermond van 2 april 1998. Ik wijs u er bovendien op dat in het onderhavige geval, anders dan in uw rapport 97/243, geen sprake is van een operatie-indicatie."

1.2. In een in afschrift bijgevoegde brief van 2 april 1998 van de Algemeen directeur van de Penitentiaire Inrichtingen Roermond staat onder meer het volgende:

"De directie heeft zich in de zaak S. ingespannen om betrokkene te plaatsen in een inrichting met betere faciliteiten. Daartoe is er vanuit het BSD contact geweest met het Rayonbureau. De directie heeft zich voor wat betreft een opname in het Penitentiair Ziekenhuis alsmede een opname in een gewoon ziekenhuis eveneens ingespannen in dier voege dat in overleg met de inrichtingsarts werd besloten dhr. S. te doen plaatsen in het Penitentiair Ziekenhuis. Op 3 augustus 1997 vond daarover overleg plaats. Op 2 september 1997 werd de opname-indicatie gefaxt. Van de zijde van het Penitentiair Ziekenhuis werd er op gewezen dat er een wachttijd was van 6 tot 8 maanden voor een normale opname. Indien sprake zou zijn van een indicatie voor een spoedopname zou de wachttijd \pm 2 weken zijn. Zulks werd aan de P.I. Roermond op 2 september 1997 medegedeeld. Het Penitentiair Ziekenhuis heeft

overigens zelf contact opgenomen met de neuroloog neurochirurg van het St. Laurentiusziekenhuis in Roermond. Op basis daarvan besloot het Penitentiair Ziekenhuis dat er geen sprake was van en indicatie tot een spoedopname. Van de zijde van de neuroloog neurochirurg werd naar de P.I. Roermond bevestigd dat er geen sprake was van een indicatie tot opereren. Op 9 september 1997 werd tussen de inrichtingsarts en de penitentiair directeur afgesproken dat het beleid ten aanzien van dhr. S. gecontinueerd zou worden"

G. Vragen aan de inrichtingsarts en de daarop gegeven antwoorden.

Bij brief van 10 februari 1998 was ook aan de betrokken inrichtingsarts een aantal vragen

gesteld met betrekking tot verzoeksters echtgenoot. De reactie op die vragen luidt onder meer als volgt:

"Vraag 1: Is in vervolg op het niet overplaatsen van verzoeker getracht een andere plaatsing te bewerkstelligen? In mijn functie als arts heb ik een overplaatsing naar een andere penitentiaire inrichting medisch ondersteund, echter het bewerkstelligen van een dergelijke overplaatsing is een taak van de B.S.D. Ik ben wel op de hoogte van het feit dat P.I. de Leuvense Poort een overplaatsing van dhr. S. naar hun inrichting heeft afgehouden, men was in de veronderstelling dat dhr. S. op korte termijn zou worden opgenomen in het penitentiair ziekenhuis te Den Haag. Vraag 2: Heeft u met de neuroloog G. of de neurochirurg Sa. gesproken over de mogelijkheden van plaatsing van verzoeker in het Laurentius ziekenhuis of enig ander ziekenhuis buiten het penitentiaire ziekenhuis? Zo ja, wat heeft u dienaangaande met hen besproken? Vraag 3: Heeft u met de neuroloog G. of de neurochirurg Sa. gesproken over de wachttijd die voor de verzoeker zou gelden bij opname in het Laurentius ziekenhuis? Zo ja, wat heeft u dienaangaande met hen besproken? De neuroloog dr. G. achtte neuro-chirurgische consultatie noodzakelijk, dd. 14/8/97, aangezien in het Laurentius ziekenhuis op dat moment een wachttijd van 2 maanden gold voor een herniaoperatie, kwamen wij in overleg tot de conclusie dat dhr. S. beter aangemeld kon worden in het penitentiair ziekenhuis. Tijdens deze opname in het penitentiair ziekenhuis zou patiënt gezien worden door een neurochirurg, deze moest bepalen of chirurgisch ingrijpen noodzakelijk werd geacht. Echter wegens progressie van de klachten werd dhr. S. met spoed door neurochirurg Sa. te Roermond gezien, deze achtte bij onderzoek dd. 04/9/97 operatief ingrijpen niet noodzakelijk. Een opname in het Laurentius ziekenhuis is dus wel besproken, echter gezien de

wachttijd, en later het ontbreken van een op dat moment duidelijke operatie-indicatie, verworpen. Een opname met als reden de mogelijkheid tot klinische observatie en een betere en meer adequate pijnstilling is in het overleg met dr. G. en dr. Sa. niet aan de orde geweest. Er is wel diverse malen telefonisch overleg geweest met dr. G. over dhr. S. en zijn progressieve klachten en hoe deze zo adequaat mogelijk te bestrijden. In dit overleg is meerdere malen naar voren gekomen dat er geen enkele contra-indicatie bestond voor een conservatief beleid en dat een spoedoperatie, danwel spoedopname niet aan de orde waren. Dat een opname in het penitentiair ziekenhuis met bovenstaande redenen op zich heeft laten wachten is mogelijk het gevolg van het ontbreken van een spoedeisende indicatie."

Beoordeling

A. Met betrekking tot het huis van bewaring te Roermond 1. Met betrekking tot het plaatsen op de wachtlijst van het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage.

1.1. Verzoekster klaagt er in de eerste plaats over dat het huis van bewaring te Roermond haar echtgenoot niet in de gelegenheid heeft gesteld een herniaoperatie in een gewoon ziekenhuis te ondergaan, maar hem daartoe heeft geplaatst op de wachtlijst van het

Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage. Haar echtgenoot heeft daardoor onnodig lang hinder ondervonden van deze aandoening.

1.2. Uit het onderzoek is op dit punt het volgende gebleken. Op 8 augustus 1997 is verzoeksters echtgenoot onderzocht door een neuroloog in het Laurentiusziekenhuis te Roermond. Naar aanleiding van dit consult hebben verzoekster en haar echtgenoot geconcludeerd dat verzoeksters echtgenoot zou moeten worden geopereerd. Op 28 augustus 1997 verzocht de advocaat van verzoeksters echtgenoot de inrichtingsarts om haar advies te geven inzake strafonderbreking voor verzoeksters echtgenoot. De arts vond op dat moment strafonderbreking niet medisch noodzakelijk. Op 2 september 1997 meldde de arts verzoeksters echtgenoot wel aan bij het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage voor opname, om hem aldaar te laten onderzoeken door een neurochirurg, die zou moeten beslissen of er wel of niet operatief zou moeten worden ingegrepen. De wachttijd voor spoedopnames bedroeg op dat moment 2 weken, de wachttijd voor "gewone" opnames bedroeg op dat moment 6 tot 8 maanden. Kort na de aanmelding werden de klachten van verzoeksters echtgenoot echter zo acuut dat de inrichtingsarts verzoeksters echtgenoot op 4 september 1997 liet onderzoeken door een neurochirurg in het Laurentiusziekenhuis te Roermond. Deze achtte een

operatie op dat moment niet noodzakelijk. De inrichtingsarts achtte ziekenhuisopname niettemin nog steeds noodzakelijk omdat "het de mogelijkheid bood patiënt klinisch te observeren en tot een betere en meer adequate pijnstilling te komen". Verzoeksters echtgenoot bleef derhalve op de wachtlijst staan van het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage. Op 6 september 1997 schreef de inrichtingsarts een briefje waarmee zij aangaf dat verzoeksters echtgenoot diende te worden overgeplaatst naar een andere inrichting. Zij gaf aan dat de patiënt strikte bedrust behoefde en dat de omstandigheden in het huis van bewaring te Roermond ongeschikt waren voor de bedlegerige patiënt. Nadat de advocaat van verzoeksters echtgenoot de inrichtingsarts op 29 september 1997 opnieuw om advies had verzocht in verband met een eventuele strafonderbreking, achtte de arts strafonderbreking op medische gronden wel noodzakelijk in verband met de progressie van de klachten, de onvoldoende reactie op pijnstillers alsmede de omstandigheden in het huis van bewaring te Roermond, met name het ontbreken van sanitaire voorzieningen. Op 23 oktober 1997 werd positief beslist op het verzoek om strafonderbreking.

1.3. Verzoekster en haar echtgenoot zijn er steeds van uitgegaan dat verzoeksters echtgenoot een herniaoperatie diende te ondergaan en dat hij daarvoor op de wachtlijst stond voor opname in het Penitentiair Ziekenhuis. Uit hetgeen hiervoor onder 1.2. staat vermeld, kan echter worden geconcludeerd dat er vanaf 4 september 1997 geen operatie-indicatie (meer) bestond naar aanleiding van de (pijn)klachten van verzoeksters echtgenoot. Hoewel hij na 4 september 1997 nog steeds op de wachtlijst stond voor opname in het Penitentiair Ziekenhuis, stond hij daar niet op in verband met een herniaoperatie. In zoverre mist de klacht dan ook feitelijke grondslag.

1.4. De verantwoordelijkheid voor de professionele kwaliteit van de in een inrichting

verleende medische zorg ligt bij de desbetreffende inrichtingsarts (zie Achtergrond, onder 1.). De Nationale ombudsman is niet bevoegd medisch handelen te beoordelen. Het medisch oordeel van de inrichtingsarts is derhalve in het kader van dit onderzoek voor de Nationale ombudsman een gegeven.

1.5. Op grond van hetgeen hiervoor onder 1.2. staat vermeld en op grond van hetgeen de medegedetineerden en de Penitentiaire Inrichtingswerkers naar voren hebben gebracht (Zie Bevindingen, onder C.2.2. en E.), kan worden vastgesteld dat verzoeksters echtgenoot (ernstige) (pijn)klachten had. De inrichtingsarts achtte hiervoor opname in het Penitentiair Ziekenhuis noodzakelijk, aangezien verzoeksters echtgenoot onvoldoende reageerde op pijnstillers en omdat de klachten, waarvoor de inrichtingsarts opname in

het Penitentiair Ziekenhuis noodzakelijk achtte, tevens tot gevolg hadden dat verzoeksters echtgenoot niet meer voor zichzelf kon zorgen: hij sliep in zijn kleren, hij kon niet zelf zijn po legen en hij kon niet mee doen aan activiteiten. Aan deze situatie is pas op 23 oktober 1997 een eind gekomen, doordat op die datum positief is beslist op een verzoek om strafonderbreking.

1.6. Door de inrichting zijn onvoldoende stappen ondernomen om deze situatie te beëindigen. Hoewel het bekend was dat opname in het Penitentiair Ziekenhuis pas na 6 tot 8 maanden zou kunnen plaatsvinden, heeft dit niet geleid tot pogingen betrokkene in een ander ziekenhuis opgenomen te krijgen. Evenmin heeft dit geleid tot voldoende pogingen om verzoeksters echtgenoot overgeplaatst te krijgen naar een inrichting met meer geschikte verblijfsomstandigheden. Op 6 september 1997 schreef de arts haar briefje waarin zij uitsprak dat betrokkene naar haar mening diende te worden overgeplaatst naar een meer geschikte inrichting. Op 4 september 1997 was het al duidelijk dat verzoeksters echtgenoot niet met spoed zou worden opgenomen in het Penitentiair Ziekenhuis, nu er immers geen operatie-indicatie (meer) was. Het wekt dan ook bevreemding dat, blijkens de reactie van de Minister van Justitie op vragen van de Nationale ombudsman (zie Bevindingen, onder F.), de medische dienst van de penitentiaire inrichting "De Leuvense Poort" van de medische dienst van het huis van bewaring te Roermond had begrepen dat verzoeksters echtgenoot op korte termijn zou worden opgenomen in het Penitentiair Ziekenhuis, op grond van welke informatie "De Leuvense Poort" had besloten verzoeksters echtgenoot niet op te nemen. Deze communicatiestoornis dient het huis van bewaring te Roermond te worden aangerekend, omdat van deze inrichting had mogen worden verwacht dat de ten onrechte ontstane indruk bij "De Leuvense Poort" zou worden weggenomen. Door dat niet te doen en door geen pogingen te ondernemen betrokkene in een (ander) ziekenhuis opgenomen te krijgen, is onvoldoende rekening gehouden met zijn belangen.

1.7. De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk. **2. Met betrekking tot de verpleegkundige** 2.1. Verzoekster klaagt er in de tweede plaats over dat een verpleegkundige in het huis van bewaring te Roermond vooringenomen en onjuist reageerde toen zij informeerde hoe lang het nog kon duren voordat haar echtgenoot aan zijn hernia kon worden geopereerd. Volgens verzoekster had de verpleegkundige toen zij

informeerde hoe lang het nog ging duren tegen haar gezegd dat hij een kennis had met een hernia die ongeveer 4 maanden moest wachten, dus dat haar echtgenoot ook moest wachten.

2.2. De verpleegkundige bracht in dit verband naar voren dat hij er niet op was ingegaan dat een operatie van verzoeksters echtgenoot op het moment dat verzoekster contact opnam niet aan de orde was. Hij had wel geprobeerd verzoekster duidelijk te maken dat haar echtgenoot niet werd achtergesteld ten opzichte van anderen die niet in detentie verblijven. In dat verband had hij het voorbeeld van een kennis aangehaald.

2.3. Er mag van worden uitgegaan dat de betrokken verpleegkundige ervan op de hoogte was en is dat de wachttijden in het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage veelal langer zijn dan die in andere ziekenhuizen. Het had derhalve voor de hand gelegen dat de verpleegkundige verzoekster concrete informatie had gegeven over de te verwachten wachttijd voor opname in het ziekenhuis, in plaats van haar er op te wijzen dat haar echtgenoot niet werd achtergesteld. Dat verzoekster concrete informatie is gegeven in antwoord op haar vraag hoe lang een en ander nog zou duren, is niet naar voren gebracht en evenmin anderszins gebleken. Derhalve wordt aangenomen dat dat niet is gebeurd. Dit is niet juist.

2.4. Op dit punt is de onderzochte gedraging eveneens niet behoorlijk.

3. Met betrekking tot de inrichtingsarts

3.1. Voorts klaagt verzoekster erover dat de inrichtingsarts pas heeft willen instemmen met een strafonderbreking (dat wil zeggen: positief heeft willen adviseren) op het moment dat de arts kennis had gekregen van de inhoud van het strafrechtelijk vonnis dat op 24 september 1997 was uitgesproken tegen haar echtgenoot.

3.2. De betrokken inrichtingsarts bracht op dit punt onder meer naar voren dat zij inderdaad enkele dagen voor 24 september 1997 met verzoeksters echtgenoot had besproken dat, als het vonnis zou betekenen dat hij nog langere tijd in het huis van bewaring zou moeten verblijven, zij een verzoek om strafonderbreking medisch zou ondersteunen.

3.3. De lezing van de arts is op dit punt op zichzelf niet onaannemelijk. Immers, als het vonnis van 24 september 1997 tot gevolg zou hebben gehad dat verzoeksters echtgenoot direct op vrije voeten zou zijn gesteld, zou een strafonderbreking niet meer nodig zijn. Niet gebleken is van feiten of omstandigheden die, zoals verzoekster meent, erop wijzen dat de arts bij een straf die voortzetting van de detentie zou hebben betekend, niet zou hebben meegewerkt aan een strafonderbreking. Dat zou ook in strijd zijn geweest met de taak en verantwoordelijkheid van de arts, die zich beperkt tot medische aspecten.

3.4. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

B. Met betrekking tot het Ministerie van Justitie

Tot slot klaagt verzoekster over de lange duur van de afhandeling van het verzoek om strafonderbreking door het Ministerie van Justitie. Hoewel er begrip voor kan worden opgebracht dat in de gegeven situatie voor verzoekster en haar echtgenoot iedere dag er één teveel was, kan, nu het formele verzoek van 10 oktober 1997 al op 23 oktober 1997

was afgehandeld, niet worden gesteld dat het Ministerie van Justitie onvoldoende voortvarend heeft gehandeld. Op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het huis van bewaring te Roermond, die wordt aangemerkt als een gedraging van de Minister van Justitie, is, voorzover de klacht geen feitelijke grondslag mist, gegrond, behalve wat betreft de klacht over de inrichtingsarts; op dit punt is klacht niet gegrond. De klacht over de onderzochte gedraging van het Ministerie van Justitie, die eveneens wordt aangemerkt als een gedraging van de Minister van Justitie, is niet gegrond. **BIJLAGE ACHTERGROND**

1. De Nationale ombudsman is niet bevoegd klachten over professioneel handelen van artsen te behandelen. Een bestuursorgaan kan een arts immers een bepaalde behandeling of medicatie niet voorschrijven. Aan verzoeker werd meegedeeld dat klachten over het professioneel handelen van artsen niet in behandeling zouden worden genomen, nu dit handelen niet kan worden toegerekend aan een bestuursorgaan (zie ook **ACHTERGROND** onder 4.).

2. De Herzene Europese Versie van de Standaard Minimumregels voor de Behandeling van Gevangenen (Aanbeveling no. R(87)3 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa, vastgesteld op 12februari 1987) bevat onder meer een reeks minimumnormen voor het gevangeniswezen. De resolutie van de Raad van Europa waarin de Europese Gevangenisregels zijn neergelegd, is niet bindend. De lidstaten zijn het aan zichzelf verplicht zich aan de in de resolutie vervatte minimumregels te houden. Gedetineerden kunnen niet rechtstreeks rechten ontleen aan de resolutie. Artikel 3 van de Gevangenisregels bevat het grondbeginsel dat personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd op zodanige wijze worden behandeld dat hun gezondheid niet wordt aangetast.

3. De basis voor de medische rechtspositie van gedetineerden kan worden gevonden in het verbod van onmenselijke en vernederende behandeling, zoals dat is neergelegd in artikel 3 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, gesloten te Rome op 4 november 1950. Dit verbod houdt in dat gedetineerden recht hebben op een adequate medische verzorging.

4. Het recht van gedetineerden in penitentiaire inrichtingen op medische verzorging is als zodanig niet expliciet in de Nederlandse wetgeving vastgelegd. Wel worden in verschillende wettelijke regelingen organisatorische voorschriften gegeven die de medische verzorging van gedetineerden betreffen. Aan de verantwoordelijkheid van de Staat voor de medische verzorging van gedetineerden wordt invulling gegeven door de medische dienst, die in alle penitentiaire inrichtingen bestaat uit in ieder geval een arts en een of meer verpleegkundigen. De arts houdt binnen de inrichting spreekuren en is binnen en buiten kantooruren oproepbaar. Uit de jurisprudentie van de Beroepscommissie van de Centrale Raad voor de Strafrechtstoepassing volgt dat de verantwoordelijkheid voor de medische zorg binnen de inrichting wordt gedeeld door de directeur en de arts. De directeur van de

inrichting dient erop toe te zien dat de medische dienst naar behoren functioneert. De arts is verantwoordelijk voor de professionele kwaliteit van de verleende medische zorg.

5. In Rapport 97/243 oordeelde de Nationale ombudsman onder meer als volgt naar aanleiding van een klacht van een verzoeker die erover klaagde dat de directie van een justitieel complex hem een operatie die artsen noodzakelijk hadden geacht niet had laten ondergaan in een gewoon ziekenhuis, maar hem daartoe had geplaatst op de wachtlijst van het Penitentiaire Ziekenhuis te 's-Gravenhage:

"De verantwoordelijkheid voor de medische zorg binnen penitentiaire inrichtingen wordt gedeeld door de directie van die inrichting en de inrichtingsarts. Voor zover het de professionele kwaliteit van de verleende medische zorg betreft, is de arts verantwoordelijk (...). De Nationale ombudsman is niet bevoegd medisch handelen te beoordelen, en beperkt zich daarom tot de beoordeling van de wijze waarop de directie van de inrichting uitvoering geeft aan haar verantwoordelijkheid voor het er op toezien dat de medische dienst naar behoren functioneert, dit in verband met het recht van gedetineerden op een adequate medische verzorging. (...) De inrichtingsarts heeft op basis van medische argumenten verzoeker niet aangemerkt als patiënt voor wie een spoedeisende behandeling geïndiceerd was. Op grond van de overwegingen als genoemd (...) is dit medische oordeel in het kader van dit onderzoek voor de Nationale ombudsman een gegeven. (...) Vanaf 15 februari 1995, de datum waarop de noodzaak van operatief ingrijpen kwam vast te staan, tot 19 mei 1995, de datum van de vrijlating van verzoeker, was verzoeker in afwachting van behandeling. Gedurende deze periode van meer dan drie maanden, en ook al daaraan voorafgaand, sinds (...) 31 december 1994, heeft verzoeker zich beklaagd over het pijnlijke karakter van zijn aandoening. Hoewel deze aandoening niet was aangemerkt als spoedeisend in medische zin, staat vast dat verzoeker een onmiskenbaar belang had bij het ondergaan van een behandeling op zo kort mogelijke termijn, teneinde van deze pijn verlost te worden. (...) De inrichtingsarts heeft verzoeker op de wachtlijst laten plaatsen voor behandeling in het Penitentiaire Ziekenhuis. Hij handelde daarmee in overeenstemming met het beleid van de Minister van Justitie op dit punt (...) Dit beleid (van de Minister van Justitie) voorziet op zichzelf niet in de mogelijkheid om gedetineerden die veel hinder van hun aandoening ondervinden

elders te behandelen zolang medisch gezien een behandeling met spoed niet noodzakelijk is geoordeeld en de vereiste medische specialisatie ook in het Penitentiaire Ziekenhuis voorhanden is. (...) Gelet op de inlichtingen die de Minister van Justitie heeft gegeven, (...) moet het ervoor worden gehouden dat, gezien de wachtlijst bij het Penitentiaire Ziekenhuis, destijds niet was aan te geven hoe lang verzoeker zou moeten wachten op een behandelingsmogelijkheid in dat ziekenhuis, maar dat voor niet spoedeisende gevallen hoe dan ook rekening moest worden gehouden met de mogelijkheid van een wachttijd van meer dan enkele weken. Intussen werd verzoeker al sinds 31 december 1994 (...) geplaagd door pijn, waarover hij meermalen klachten heeft geuit. Zijn detentie betekende dat het verzoeker niet vrij stond om zelf elders medische hulp te vragen. In die situatie had van de directie mogen worden verwacht dat zij tenminste zich ervoor zou hebben

ingespannen om na te gaan of er mogelijkheden waren om verzoeker binnen een afzienbare en concreet aan te duiden termijn in aanmerking te doen komen voor de noodzakelijke behandeling, zodat hij op dat punt niet - langdurig - volstrekt in het onzekere behoefde te verkeren. (...) Van de directie had mogen worden verwacht dat zij (...) in samenspraak met de inrichtingsarts, eventueel in dat verband contact had gezocht met het Ministerie van Justitie, gelet op de effecten van een onverkorte uitvoering van het (...) bedoelde beleid in verzoekers geval. Het is onjuist dat dit niet is gebeurd. Daarmee is de onderzochte gedraging niet behoorlijk."